

Česká školní inspekce
Fráni Šrámka 37, 150 21 Praha 5

Souhrnné poznatky

**České školní inspekce
z průběhu a výsledků
konkurzů na ředitele
ve školním roce 2011/2012**

Praha, srpen 2012

1. Úvod

Česká školní inspekce (dále „ČŠI“) se dlouhodobě zúčastňuje konkurzů na ředitele právnických osob vykonávajících činnost škol a školských zařízení (dále „škol“) zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále „MŠMT“), krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí (dále „veřejné školy“), vyhlašovaných dle § 166 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Zástupci **za ČŠI jsou jmenováni členy konkurzních komisí**¹. ČŠI monitoruje rozsah a průběh konkurzních řízení, souhrnné údaje především o počtech konkurzů za celou ČR i za jednotlivé kraje, vždy za uzavřený školní rok, zveřejňuje ve svých výročních zprávách.

Dnem 1. ledna 2012 nabyl účinnosti zákon č. 472/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. V § 166 školského zákona je nově pro veřejné školy stanoveno pravidlo **jmenování ředitelů do pracovního poměru na dobu určitou 6 let** („funkční období“). Nedojde-li v zákonem stanovené lhůtě k vyhlášení konkurzu, umožňuje se prodloužení „funkčního období“ o dalších 6 let. Zřizovatel vyhlašuje konkurz na základě vlastního uvážení, ale nově také vždy na návrh ČŠI nebo školské rady.

V uplynulém školním roce monitorovala ČŠI dopad novely školského zákona v praxi. Ve zprávě uvádíme souhrnné poznatky o ředitelích škol, o počtu a průběhu konkurzních řízení a odborný odhad ekonomických dopadů realizace opatření podle novely školského zákona. **ČŠI kompetenci podat návrh na vyhlášení konkurzu po 1. lednu 2012 prozatím nevyužila**, přesné údaje o případném vyhlášení konkurzu podle návrhu školské rady nebyly k dispozici.

2. Souhrnné poznatky o konkurzech

2.1 Konkurzní řízení ve školním roce 2011/2012

Údaje o ředitelích škol, včetně hodnocení řízení uvádí ČŠI ve svých výročních zprávách. Pro hodnocení úrovně a kvality řízení využívá kritériálního hodnocení a základních personálních charakteristik. V příloze č. 1 je přehled základních údajů o ředitelích navštívených škol ve školním roce 2011/2012. Odborný odhad podle délky praxe ředitelů ve veřejných školách ukazoval, že jedna ze zákonem stanovených změn – **ukončení výkonu činnosti na této pozici dnem 31. července 2012, by se po 1. lednu 2012 mohla týkat necelých 70 % ředitelů navštívených škol, kteří byli v této funkci nepřetržitě po dobu delší než 6 let.**

V průběhu školního roku **došlo po novele školského zákona k masivnímu zvýšení počtu konkurzů** na ředitele škol vyhlášených tzv. veřejnými zřizovateli. Zřizovatelé postupovali odlišně, což souviselo s **nejednotným výkladem přechodných i dalších ustanovení k uvedeným změnám** i přesto, že MŠMT příslušné výklady zpracovalo a zveřejnilo².

Souhrnné údaje o počtech konkurzů sledovaných ČŠI od školního roku 2006/2007 do současnosti za celou ČR i za jednotlivé kraje ukazuje následující tabulka.

¹ § 2 vyhlášky č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkurzního řízení a konkurzních komisí

² Viz zpracované výklady na <http://www.msmt.cz/dokumenty/novela-skolskeho-zakona-vyklady-a-informace>

Přehled četnosti konkurzů v letech 2006-2012

Školní rok	ČR	Četnost konkurzů v krajích – účast ČŠI													
		A	S	C	P	K	U	L	H	E	J	B	M	Z	T
2006/07	545	39	83	32	26	21	30	24	29	36	29	63	44	41	48
2007/08	462	38	59	27	16	17	50	21	29	15	35	48	36	36	35
2008/09	492	33	64	18	34	11	51	25	27	40	27	59	31	31	41
2009/10	463	23	80	31	17	17	27	24	24	29	32	61	24	32	42
2010/11	473	33	60	23	9	12	36	23	37	45	28	51	39	30	47
2011/12	2 722	115	364	151	135	67	219	209	217	176	141	379	92	99	356

Legenda:

A – Hlavní město Praha

S – Středočeský kraj

C – Jihočeský kraj

P – Plzeňský kraj

K – Karlovarský kraj

U – Ústecký kraj

L – Liberecký kraj

H – Královéhradecký kraj

E – Pardubický kraj

J – Kraj Vysočina

B – Jihomoravský kraj

M – Olomoucký kraj

Z – Zlínský kraj

T – Moravskoslezský kraj

ČR – Česká republika

Souvislost nárůstu konkurzů se změnami zákona prokazuje i zjištění, že do 31. prosince 2011 proběhlo od začátku školního roku 2011/2012 celkem 114 konkurzů, zatímco od 1. ledna do 20. července 2012 se školní inspektoři jako jmenovaní členové konkurzních komisí zúčastnili 2 608 konkurzů. Celkem je ve zprávě vyhodnoceno 2722 konkurzních řízení a 2740 záznamů z inspekční činnosti v navštívených školách.

2.2 Souhrnné poznatky z konkurzů ve školním roce 2011/2012

Podíl veřejných škol, ve kterých proběhly konkurzy po 1. lednu 2012, byl **téměř 30 % z celkového počtu** veřejných škol. Relativně **nejvíce konkurzů vyhlásily ve své působnosti kraje** (přibližně pro polovinu školských subjektů), obce méně (pro necelou čtvrtinu), nejméně MŠMT (pro každý sedmý subjekt, tj. přibližně 14 %) ³ Porovnání četností vyhlášených konkurzů s dříve uvedeným téměř 70% podílem ředitelů s délkou praxe v této funkci 6 a více let ukazuje, že **zřizovatelé zvolili v různé míře obě možnosti stanovené zákonem**, jak vypsání konkurzu, tak možnost prodloužení pracovního poměru na dalších 6 let (zejména MŠMT a obce).

Do konkurzů se přihlásilo **celkem 6 376 uchazečů**. Nejčastěji to byl **pouze jeden uchazeč - 44,4 % konkurzů**, převážně stávající ředitel školy (ve třech čtvrtinách škol). Dva uchazeči byli přihlášení v 21,5 % konkurzů, tři uchazeči v 13,1 % konkurzů, čtyři uchazeči v 9,1 % konkurzů. Podíl konkurzů s 10 a více uchazeči byl 1,1 %, z toho v jedné základní škole na okraji Prahy bylo podáno do konkurzu 20 přihlášek. Ve čtyřech případech se do konkurzu nepřihlásil nikdo.

Konkurzní komise v průběhu konkurzního řízení posoudily **celkem 75 % uchazečů jako vhodných** ke jmenování na vedoucí místo pracovní místo ředitele. Žádného uchazeče nedoporučila komise ke jmenování ve 3,4 % konkurzních řízení, kde zřizovatel zpravidla vyhlásil nový konkurz. **Podíl opakovaně vyhlášených konkurzů** byl vzhledem k celkovému počtu původně vyhlášených **4,2 %**. Ve zbývajícím počtu konkurzů byl v 54 % posouzen jako vhodný a také doporučen ke jmenování **jeden uchazeč**. Pokud komise posoudila jako vhodné dva a více uchazečů, stanovila v souladu s příslušnou vyhláškou jejich pořadí. **Přibližně**

³ Zjištěné údaje jsou porovnávány s daty platnými k 30. září 2011 a zveřejněnými ve statistické ročence, část Výkonové ukazatele.

v 96 % případů zřizovatelé doporučení komise respektovali a na vedoucí pracovní místo ředitele jmenovali uchazeče, kterého konkurzní komise navrhla jako prvního v pořadí.

Z původních ředitelů svou pozici v konkurzu obhájilo 86 %. Konečný podíl škol, v nichž zřizovatelé jmenovali na základě výsledků konkurzu na vedoucí pracovní místo původní ředitele, tak byl 65 %. Z uvedených údajů je zřejmé, že k obměně ředitelů, kteří byli v pozici vedoucího pracovníka 6 a více let, došlo ve více než jedné třetině veřejných škol.

Z hlediska regionálního členění došlo v subjektech, kde byl vyhlášen konkurz k **výrazně čtenějším obměnám ředitelů** především v Olomouckém kraji (více než 80 %) a ve Zlínském kraji (70 % škol). Přibližně 40 % v krajích Středočeském, Jihočeském, Jihomoravském a v kraji Vysočina. Stav v Plzeňském kraji je téměř shodný s celostátním údajem (35 %), v ostatních krajích je obměna nižší (přibližně 25 %), nejnižší je v Praze (21 %).

Podrobnější celostátní přehled a orientační údaje v krajském členění z této oblasti poznatků o konkurzech jsou uvedeny v příloze č. 2.

2.3. Hodnocení školního klimatu na úrovni školy

ČŠI ověřovala hypotézu, zda se změny v postavení ředitele a zvýšená nejistota vedoucích pracovníků projevily ve školním klimatu ve srovnání s uplynulým školním rokem. Školní klima je hodnoceno ve třech klíčových indikátorech: 1. dobré mezilidské vztahy ve škole, 2. kvalitní prostředí a péče o prostředí ve škole, 3. sounáležitost se školou. Hodnocení vychází ze standardizovaných rozhovorů s pracovníky navštívených škol a z inspekčních hospitací v průběhu výuky.

Průměrné hodnoty školního klimatu se ve všech sledovaných indikátorech v uplynulém školním roce mírně zlepšily, statisticky významný je především pozitivní posun v indikátoru sounáležitosti se školou u základních a středních škol. Rozdíly směrodatných odchylek průměrných hodnot naznačily, že hodnocení je mezi konkrétními školami mnohem více diferencované než v uplynulých letech. Nepotvrdilo se tedy, že by změny vyvolané novelou školského zákona měly přímý negativní dopad na klima na úrovni školy.

Podrobněji je hodnocení indikátorů školního klimatu ve srovnání se školním rokem 2010/2011 uvedeno v příloze č. 3.

2.4. Ekonomické podmínky realizace novely školského zákona

ČŠI zpracovala odborný odhad nákladů konkurzů na ředitele škol v uplynulém školním roce. Odhad vychází z požadavků platné vyhlášky a poznatků o průběhu konkurzů.

Celkový odhadovaný dopad do veřejných rozpočtů je odhadován ve výši necelých 90 mil. Kč, z toho bylo 71 mil. Kč v osobních nákladech. Podrobnější členění odhadovaných nákladů uvádíme v příloze č. 4 „Náklady konkurzů“. Dopad nového úkolu nad rámec schváleného Plánu hlavních úkolů pro školní rok 2011/2012 do rozpočtu České školní inspekce byl ve výši 5,2 mil. Kč; z toho byly osobní náklady 5 mil. Kč a ostatní náklady související především s dopravou školních inspektorů do místa konkurzního řízení.

3. Závěry

Ve srovnání s dlouhodobým trendem se významně zvýšil podíl změn na vedoucí pracovní místo ředitele školy ze 2 % na 10 % z celkového počtu všech veřejných subjektů zapsaných ve školském rejstříku. Celkově došlo k obměně ředitelů ve více než jedné třetině škol, v nichž proběhly konkurzy, ve zbývajících téměř dvou třetinách škol výměna nebyla provedena. Na základě poznatků ČŠI je potenciálním rizikem vysoký průměrný věk ředitelů zejména gymnázií (53,3 let) a ve středních odborných školách (53,6 let). V původním znění zákon omezoval věk ředitele hranicí 65 let, novela v praxi upevnila postavení významné skupiny ředitelů nad tuto hranici, v kategorii nad 65 let věku bude před ukončením nového funkčního období v mateřských, základních a středních školách více než čtvrtina z celkového počtu ředitelů.

O funkci ředitele školy projevilo zájem celkem 6376 pedagogických pracovníků. Z tohoto počtu bylo 75 % uchazečů vyhodnoceno jako vhodných. Značná část původních ředitelů (75 %) usilovala podáním přihlášky do konkurzu o potvrzení ve funkci ředitele na dalších 6 let, z nich úspěšně 86 %. Jaký dopad přinese novela v kvalitě řízení nelze prozatím odhadnout, bude možno ověřit ve vybraných charakteristikách až v dalším období.

Problémem v praxi byl nejednotný postup zřizovatelů. Zřizovatelé postupovali při vyhlášení, organizaci a v průběhu konkurzů podle platných právních předpisů, tedy v souladu s novelou školského zákona přijatou v důsledku poslanecké iniciativy. Avšak případy, kdy při jmenování ředitele nebrali zřizovatelé v úvahu doporučení odborné komise (přibližně 4 % konkurzů), ukazují na potřebu úprav příslušné vyhlášky ve smyslu posílení autority konsenzuálního hodnocení a doporučení konkurzní komise.

Ekonomický dopad novely zákona byl odhadnut na 90 mil. Kč, náklady ČŠI přes 5 mil. Kč. Česká školní inspekce v souvislosti s ekonomickým zajištěním upozorňuje i na náklady spojené se vzděláváním nových ředitelů, které v tomto odhadu nejsou zahrnuty. V souvislosti s dopadem novely bude nutné zajistit kapacity vzdělávání v oblasti školského managementu přibližně pro 900 nových ředitelů.

Pro následující období navrhuje ČŠI zpracovat ve spolupráci s MŠMT podrobnější metodiku hodnocení úrovně řízení školy v souladu s požadavky platné školské legislativy. Metodické doporučení bude k dispozici zřizovatelům, školám i školským radám.